

SHS
Suomen Historiallinen Seura

**J
ä
s
e
n
l
e
h
t
i**

3-4 / 2014

SUOMEN HISTORIALLINEN SEURA

SEURAN TOIMISTO

Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, 00170 Helsinki

puh: (09) 228 69 351

Sähköposti: shs@histseura.fi

Kotisivu: <http://www.histseura.fi>

Toiminnanjohtaja Julia Burman

Toimistossa päivystys ke klo 16-17.

Kesällä toimisto on suljettu.

SEURAN HALLITUS 2014

Prof. Kari Teräs, puheenjohtaja

Dos. Marjo-Riitta Antikainen

Dos. Juhana Aunesluoma

Prof. Pasi Ihalainen

Dos. Marja Jalava

Prof. Petri Karonen

Dos. Sari Katajala-Peltomaa

Prof. Tiina Kinnunen, varapuheenjohtaja

Prof. Markku Peltonen

Prof. Taina Syrjämaa

Suomen Historiallinen Seura on alan tieteellinen keskusseura Suomessa. Seura järjestää esitelmä- ja seminaaritilaisuuksia sekä kansallisia ja kansainvälisiä konferensseja ja hoitaa alan kansainvälisiä suhteita. Jäseninä on noin 900 tutkijaa ja harrastajaa. Vuosijäsenmaksu on 25 euroa vuodessa (opisk. 23 €). Jäsenet saavat maksutta jäsenlehden ja noin 25 % alennusta niin seuran omista kuin monien lähitieteiden seurojen julkaisuista Tiedekirjassa (Snellmaninkatu 13, 00170 Helsinki) ja SKS:n kirjamyymälässä (Mariankatu 7, 00170 Helsinki). Verkkokirjakauppa on osoitteessa kirjat.finlit.fi ja www.tiedekirja.fi. Tilausta tehdessänne kertokaa olevanne Suomen Historiallisen Seuran jäsen! *Historiallisen Aikakauskirjan* tilausmaksu on seuran jäsenille 33 euroa.

Jäseneksi voivat liittyä kaikki Seuran päämääriä kannattavat. Voit lähettää toimistoon vapaamuotoisen hakemuksen sähköpostilla tai kirjeenä, jossa ovat yhteystietosi. Tutkijajäseneksi voidaan hyväksyä henkilö, joka on tieteellisillä julkaisuillaan ansioitunut historiantutkijana. Seuran hallitus hyväksyy tutkijajäsenet, hakuaika on syyskuussa.

Olemmeko valmiita?

Vuosi 2017 on historiantutkimuksen ”etanaperspektiivistä” katsoen sangen lähellä: Suomen valtiollisen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlalat ovat melkein ovella. Odotettavissa on ennennäkemätön historiapoliittinen tapahtumasarja, jossa historiallisen tiedon kysyntä ja tarjonta kasvavat valtavasti. Juhlavuoden järjestelyiden tiimoilta ovat jo poliittiset tunteetkin ehtineet kuohahtaa.

Suomen valtiollisen itsenäisyyden virallista juhluvuotta on valmisteltu jo pitkään, aina vuodesta 2011 lähtien. Jo tämä kertoo, että tavoitteena on vuonna 2017 viettää tavanomaista näyttävämpi ja vaikuttavampi juhluvuosi. Valtiollisen itsenäisyyden tasavuosia on perinteisesti muistettu mittavilla tapahtumilla ja juhlallisuuksille on määritelty myös sisällöllisiä teemoja. Tavoitteena on ollut, että juhluvuodet jättävät myös pysyviä jälkiä suomalaiseen yhteiskuntaan. Vuonna 1967 vietetty valtiollisen itsenäisyyden 50-vuotisjuhla tarjoaa yhden vertailukohdan tulevalle juhluvuodelle; sen yksi tärkeimmistä hankkeista oli sittemmin suomalaiseen yhteiskuntaan ja tieteeseen vahvasti vaikuttaneen SITRA:n perustaminen. Vuotta 2017 varten tehdyt suunnitelmat ylittävät mittasuhteiltaan selvästi kaikki edelliset. Virallisen juhluvuoden suunnittelussa on käytetty myös historiantutkijoiden asiantuntemusta, mutta projektia käytännössä johtavassa hallituksessa on vain yksi ammattikunnan edustaja.

Itsenäisyyden satavuotisjuhluvuoden pääteemaksi on valittu *Yhdessä* ja sen valmistelussa korostetaan

kansalaisyhteiskunnan merkitystä sekä luovuuden voimaa kansakunnan taloudellisen ja henkisen hyvinvoinnin lähteenä. Virallisen juhlinnan rinnalla tullaan näkemään runsaasti omaehtoista kansalaisyhteiskunnasta kumpuavaa aktiivisuutta. Historiantutkijoiden keskuudessa on vireillä tai käynnissä lukuisia hankkeita, jotka tähtäävät vuoteen 2017 ja joissa on tarkoitus tuottaa kriittistä tieteellistä tietoa Suomen historiasta. Saattaa kuitenkin olla, että historiantutkijoiden parissa ei ole vielä täysimääräisesti herätty koko asiaan, suunnitelmia ei ole vielä tehty tai ne ovat vasta alkutekijöissään.

Historiantutkijoiden ääni tulee olemaan kuin pisara meressä juhlavuoden valtavassa tarjonnassa. Se kuuluu sitä paremmin, mitä enemmän toteutamme juhlavuoden pääteeman ideaa: teemme yhteistä historiaa, sellaista, jonka myös laajat kansalaispiirit kokevat tärkeäksi ja ajankohtaiseksi. Historiantutkimuksen piirissä harjoitettu metodologisen nationalismin kritiikki avaa uusia näköaloja kansallisen historian tutkimukselle: Suomen historiaa tarkastellaan laajoissa transnationaalisissa yhteyksissään. Tästä lähtökohdasta tehdyt tutkimukset tulevat erottumaan edukseen valtiollisen itsenäisyyden satavuotisjuhlavuonna.

Suomen Historiallisen Seuran yksi tärkeimmistä panoksista juhlavuodelle on jo vuonna 2016 julkaistava SHS:n historiateos, jossa luodataan historiantutkimuksen ja yhteiskunnan suhteita 140 vuoden ajalta. Teoksen tarkoituksena on tuottaa moniulotteinen kuva suomalaisten historiakäsityksistä, historiankäytöstä ja niiden liittymisestä kansallisiin ja kansainvälisiin yhteyksiinsä.

Kari Teräs

professori

Suomen Historiallisen Seuran puheenjohtaja

Historiantutkimuksen päivät 2015

KUTSU - Call for Papers

Kolmannet valtakunnalliset suomalaiset Historiantutkimuksen päivät järjestetään Itä-Suomen yliopiston Joensuun kampuksella 22.–24.10.2015

Päivien ohjelmassa on kansainvälisten pääalustajien, prof. (emeritus) Hugh McLeodin (Univ. of Birmingham, GB) ja prof. Jacalyn Duffinin (Queen's Univ., Canada), esitelmien lisäksi työryhmiä ja yksittäisiä alustuksia. Päivien kielet ovat suomi, ruotsi ja englanti.

Prof. McLeod luennoi otsikolla: *“Religious America, Secular Europe”*: Are they really so different? If so, since when and why?

Prof. Duffin luennoi otsikolla: *Medical Miracles: Doctors, Saints and Healing in the Modern World.*

Järjestäjät toivovat ehdotuksia työryhmiksi sessioihin, joiden kesto on puolitoista tuntia (kolme esitelmää ja keskustelu mahdollisine kommentaattoreineen). Ehdotuksesta tulee käydä ilmi otsikko, lyhyt abstrakti ja osallistujat. Ehdottaja toimii ryhmän puheenjohtajana tai nimeää puheenjohtajan. Lisäksi voi tehdä ehdotuksia yksittäisistä esitelmistä. Tällöinkin ehdotukseen tulee liittää lyhyt abstrakti.

Pääpuhujat prof. McLeod ja prof. Duffin ovat lupautuneet toimimaan kommentaattoreina uskontoon ja lääketieteeseen liittyvissä sessioissa, joten tätä toivovien työryhmien tulee esittää toive kommentoinnista ja työryhmän abstrakti otsikoineen englanniksi. Mikäli tällaisia työryhmiä tulee useita, pääpuhujat tekevät valinnat kiinnostuksensa mukaan.

Työryhmä- ja esitelmäehdotukset lähetetään 30.12.2014 mennessä hitup2015@gmail.com. Abstraktit toimitetaan pdf, doc, docx-tiedostoina.

Tiedustelut: toiminnanjohtaja Julia Burman (shs@histseura.fi)

Ilmoittautuminen Historiantutkimuksen päiville avataan 1.3.2015 verkkosivuilla www.histseura.fi Osallistumismaksu, joka kattaa ohjelman, konferenssimateriaalit, lounaat (pe, la) ja kahvit (to, pe) on 15.5.2015 mennessä ilmoittautuneille 50 € (jatko-opiskelijat 25€).

SUOMEN HISTORIALLINEN SEURA – TOIMINTASUUNNITELMA 2015

ESITELMÄ- ja MUUT YLEISÖTILAISUUDET

Seura järjestää itse sekä yhteistyössä muiden kanssa esitelmä- ja seminaaritilaisuuksia lukukausien aikana.

TUTKIJAKOKOUKSET Kevätkokous pidetään ma 2. maaliskuuta 2015, vuosikokous ma 9.11.2015. Lisäksi tutkijakokouksia pidetään tarpeen mukaan esitelmätilaisuuksien yhteydessä.

TUTKIMUS- JA JULKAISUTOIMINTA

– Seuran jatkaa oman historiansa tutkimista, työnimellä Tieteen ja yhteiskunnan vuoropuhelu. Hanke valmistuu 2016.

– Suomen Historiallisen bibliografian toimitustyö jatkuu.

– Seuran perinteiset tieteelliset sarjat

SHS:llä on niistä tieteellinen vastuu, yhteistyö SKS:n kanssa.

HISTORIA-ALAN LEHDET JA VERKKOSIVUSTOT

– Scandinavian Journal of History: Maatoimittajana on prof. Marjaana Niemi.

– Historiallinen Aikakauskirja: jatketaan julkaisemista yhdessä Historian Ystävien liiton kanssa .

– Ennen & Nyt verkkolehti: SHS yksi julkaisijajärjestöistä.

– Agricola – Suomen historiaverkon ylläpito: osallistutaan.

– Jäsenlehti: julkaistaan 2-4 numeroa vuodessa.

MUU YHTEISTOIMINTA

– Tilaushistoriakeskus: SHS jäsenjärjestö ja ylläpitää Paikallishistoria nettiportaalia.

– Tieteellisten seurain valtuuskunta: SHS:n toimisto on Tieteiden talolla, osallistutaan Tieteiden yöhön.

– Historia-alan muut tieteelliset seurat: koordinoidaan esitelmätilaisuudet SKHS:n kanssa. To 16.4.2015 yhteisseminaari Oppihistoriallisen seuran ja Suomen kasvatuksen ja koulutuksen historian seuran kanssa.

– Kansainvälinen toiminta: tapahtuu jaostojen kautta.

– Historiantutkimuksen päivät: Itä-Suomen yliopiston kanssa.

-Passages from Antiquity to the Middle Ages –konferenssi Tampereen Yliopiston Triviumin kanssa.

MUU TOIMINTA

– Tiedepolitiikka: SHS osallistuu aktiivisesti.

– Tiedotuksen kehittäminen: enenevästi sähköisesti.

Iso-Britannia

ensimmäisen maailmansodan jälkeen

Briteille ensimmäinen maailmansota oli varmasti eri tavalla järkyttävä kollektiivinen kokemus kuin mannereurooppalaisille, sillä he tulivat vedetyiksi siihen paljolti vasten tahtoaan, jos kohta monet suurpolitiikan asiantuntijat Brittein Saarillakin olivat pitäneet sitä suurvaltojen varustelukilvan ja liittokuntien muodostumisen vuoksi peräti väistämättömänä. Brittien politiikkanahan oli pitkään ollut pysytellä mantereen kriiseistä erillään ja siihen oli myös ulkoministeri Sir Edward Grey viimeiseen asti pyrkinyt. Muistettiin, että Krimin sota 1850-luvulla oli ollut skandaalinkäryinen, lähes katastrofi. Buurisota oli puolestaan ollut pahasti nöyryyttävä.

Jo tältä pohjalta suursodan seurauksia tarkasteltaessa on pidettävä mielessä, että vaikka sota-ajan poikkeusolot sinänsä merkitsivät myös briteille rajua politiikan ja talouden sopeuttamista, sotaa edeltäneet prosessit, kuten esimerkiksi hyvinvointivaltion rakentaminen (Lloyd Georgen *People's Budget* 1909), poliittisen järjestelmän demokratisoi(tu)minen, talouden ja yhteiskunnan kollektivisoituminen ja työväen laaja organisoituminen olivat sodan yli jatkuvia ja pitkäkestoisia kestäen ainakin toiseen maailmansotaan saakka.

Briteille sodan päättyminen ei tuonut muassaan suurta voitonjuhlaa. Pikemminkin sotaväsymyksen jälkeistä syvää

huojennusta, vaikka sodan jälkeisessä propagandassa ja keltaisessa lehdistössä korostettiin, että tuo suursota (*Great War*) ei olisi päättynyt ympärysvaltujen voittoon ilman brittien panosta. Brittein Saaret eivät myöskään olleet kärsineet sodan kauhuista ja hävityksestä läheskään yhtä paljon kuin muut sotaa käyneet tai sodan jalkoihin jääneet valtiot, kuten Ranska, Belgia, Venäjä ja Saksa. Sitten Mustan Surman Eurooppa ei ollut kokenut moista mieskattoa – ja brittienkin tappiot olivat noin 750.000 kaatunutta ja puolitoista miljoonaa eri tavoin vammautunutta (brittien armeijassa palveli noin kuusi miljoonaa sotilasta). Paitsi että sodassa testattiin uusia tapoja taistella ja tappaa, siinä koeteltiin erittäin rankasti myös sotilaiden moraalialia ja psykofyysistä sietokykyä, mikä sitten sodan jälkeen kuului muun muassa kirjailijoiden ja poliittisten ajattelijoiden pessimistisissä mielialoissa ja näkyi niin sanotuissa *Untergang* -visioissa. Kun Saksassa laskettiin sodan jälkeen mielisairaiksi luokiteltuja rintamamiehiä olleen noin 600.000, Britanniansakin heidän lukunsa oli 65.000. Ja mikä pahinta, enemmistö heistä oli juuri sitä nuorta ja innokasta aristokratiaa, joka oli kuvitellut muutamissa viikoissa kävelevänsä hunnien (saksalaisten) yli (Oxfordin yliopiston 13.000 vapaaehtoisesta opiskelijasta kaatui 2.500).

Tästä voidaan alkaa päätellä, että merkittävä osa sodan seurauksista oli monille briteille ikäviä – monet ainakin tunsivat ja ajattelivat sodan jälkeen niin. Yksistään se, että valtion oli täytynyt sotaponnistuksia vauhdittaaakseen entistä kovakouraisemmin puuttua ihmisten yksityiselämään (*Military Service Bill* 1916) koettiin – niin välttämätöntä kuin se sodan voittamiseksi lopulta oli – monissa, erityisesti liberaalipiireissä suurena ja peruuttamattomana menetyksenä. Menetyksenä, mikä osaltaan joudutti brittiläisen liberalismiin jyrkkää alamäkeä. Monet sotaa vastustaneet pasifistit ja sotimisesta kieltäytyneet kokivat sotaa edeltäneiden ihanteiden romahtaneen, rauhanaatteiden haihtuneen ja ihmiskunnan yhteisen edun ajamisen epäonnistuneen: niin työläisten internationalismi kuin suffragettien kansainvälinen yhteistyökin uhrattiin kunniakkaaksi tunnetulle isänmaallisuudelle. Kompensaatioksi täysivaltaisille (ikäraja 30 vuotta) naisille

heidän työpanoksestaan kotirintaman aseteollisuudessa annettiin äänioikeus vuonna 1918, ja viktoriaanisten, miehisten asenteiden heidän heikosta, politiikkaan soveltumattomasta olemuksestaan oli väistyttävä. Vuonna 1919 säädettiin laki (*Sex Disqualification [Removal] Act*), joka salli aviottomien ja avioliitossa olevien naistenkin päästä julkisiin virkoihin.

Seuraavassa esitetään lyhyesti ne suursodan yhteiskunnalliset pääseuraukset, jotka Britannian osalta on historiasta luettavissa. Aletaan perustoista, palkoista ja elintasosta:

Ensinnäkin ainakin ammattitaidottomien työläisten ja naisten palkat nousivat huomattavasti ja työttömyys oli vuonna 1919 lähes olematonta, ja vaikka sodanjälkeinen inflaatio painoi kuluttajien ostovoimaa alaspäin, reaali-palkat jäivät pysyvästi sotaa edeltänyttä tasoa korkeammalle (Huom! sotalaskien asema on tässä selvä poikkeus). Näin ollen voidaan yleistäen puhua elintason noususta ja elämän laadun paranemisesta alemmissa yhteiskuntaluokissa. Paljon huolta aiheuttanut *pauperismi*-ilmiö, rakenteellinen köyhyys, alkoi helpottaa, mistä todistaa myös sodan jälkeinen kulutuksen kasvu.

Toisekseen sodan jälkeen alkoi naisten sosiaalisen statuksen aika jyrkkä paraneminen jo edelläkin mainituista syistä. Heille oli avautunut runsaasti työpaikkoja sotateollisuudessa, maataloudessa ja toimistotöissä; noin miljoona teknisillä ja sotateollisuuden eri aloilla, yhteensä viisi miljoonaa kaupan ja teollisuuden eri aloilla. Sodan päättyminen ja miesten paluu rintamalta ei tuonut tähän suurta muutosta. Myös monet slummien naiset löysivät nyt työtä.

Kolmanneksi on todettava, että työväen järjestäytyminen ammattiliittoihin oli kiihtynyt jo sodan aikana niin, että vuoden 1914 yli neljästä miljoonasta järjestäytyneestä oli nousu vuonna 1918 yli kuuteen ja puoleen miljoonaan. Työväen neuvotteluasematkin olivat sodan ansiosta – jos

niin voi sanoa – selvästi parantuneet, tilanne, minkä myös hallitus joutui ottamaan huomioon. Työnantajien työväen poliittisen vaikutusvallan kasvun vastustus eliminoitiin valtion toimesta, sillä varsinkin sotatarviketuotannon piti olla keskeytymätöntä. Tästä seurasi se, että *Labour* -puolue pian ohitti liberaalit ja sen edustajat saivat korkeita hallinto- ja virkatehtäviä esimerkiksi vasta perustetussa terveysministeriössä (esimerkiksi Arthur Henderson, John Hodge, George Barnes).

Yleisemmin alettiin puhua brittiläisen yhteiskunnan valtiojohtoisesta uudelleen rakentamisesta, eli rekonstruktioista, jota varten perustettiin erillinen ministeriökin. Se huolehti sotilaiden siviiliin siirtymisestä, sääteli työ- ja asuntomarkkinoita ja maksoi työttömyyskorvauksia. Pian sodan jälkeen perustettiin niin myös sanottuja teollisuusneuvostoja (*industrial council*), joissa hallituksen, työläisten ja työnantajien edustajat neuvottelivat työehdoista ja palkoista. Aloitettiin laajoja asuntojen rakennushankkeita, joilla pystytettiin, niin kuin ajan sana kuului "sankareille sopivia koteja". Sodassa vammautuneille tai muuten siitä kärsineille maksettiin eläkettä. Sosiaalisen solidaarisuuden nimissä myös koulutusjärjestelmää uudistettiin niin, että koulutus paremmin ulottui myös alimpiin sosiaaliluokkiin. Kaikki tuo vaati verotuksen kiristämistä laskemalla verokynnystä.

Mitä sodan vaikutuksiin tapakulttuuriin tuli, voidaan muun muassa panna merkille, että se yleisti tupakanpolton, elokuvissa käynnin ja uhkapelit, toi markkinoille ehkäisyvälineet ja johti uskonnollisuuden taantumiseen, vaikka sota muuten vahvistikin yhteiskunnan konservatismia luokkien välisten raja-aitojen murtumisesta huolimatta. Tuo konservatismi näkyi selkeimmin siinä, miten valtiovalta ryhtyi sodan jäljiltä turvaamaan yhteiskunnallista järjestystä ja rauhaa. Työväen voimistuvan lakkoilun ja rintamalta palaavien sotilaiden rähinöinnin ja kapinoinnin varalta voimaan astui niin sanottu hätätilalaki (*Emergency Powers Act* 1920). Venäjän vallankumouksen jälkivaikutukset

aiheuttivat hallituksessa huolta vallankumouksellisen toiminnan leviämisestä saarivaltakuntaankin ja poliisivoimia vahvistettiin ja sotilasosastoja pidettiin iskuvalmiudessa. Vuoden 1921 loppuun mennessä levottomuudet lakkasivat, mikä oli seurausta myös vuosien 1920–1921 taloudellisen nousukauden päättymisestä. Päinvastoin kuin voisi ehkä kuvitella, talouden taantuma, kasvava työttömyys ja uudelleen laskevat palkat rauhoittivat sodasta toipuvan brittiyhteiskunnan.

Dosentti Antti Halmesvirta on Jyväskylän yliopiston tutkija. Artikkelin perustuu hänen 5.5.2014 pitämäänsä esitelmään Suomen Historiallisessa seurassa.

Suomen Historiallinen Seura järjestää:
Esitelmä- ja keskustelutilaisuus:

Reformaatiosta arkipyhiin - Näkökulmia suomalaiseen pyhään

Ma 1.12. klo 17.00-19,
Sali 104, Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, 00170 Helsinki

Dos. Terhi Utriainen (HY): *Uskontotieteen pyhät*

Dos. Raisa Maria Toivo (Tay): *Pyhän muutos
Reformaatioajan Suomessa*

Dos. Ville Jalovaara (HY): *”Me emme tiedä pysyvätkö
tapahtumat enää meidän hallinnassamme” - kirkko ja
arkipyhiin siirto 1971*

Komentaattori prof. Anne Birgitta Pessi (HY)

Vapaa pääsy. Sydämellisesti tervetuloa!

ENNAKKOTIETOA:

Suomen Historiallinen Seura
Suomen kasvatuksen ja koulutuksen historian seura
Suomen Oppihistoriallinen Seura
järjestävät seminaarin:

AATTEET JA IDEOLOGIAT KASVATUKSEN JA KOULUTUKSEN KENTILLÄ

to 16.4.2015 klo 10-18

Tieteiden talo, Sali 104, Kirkkokatu 6, 00170 Helsinki

Seminaarissa on alustusten lisäksi varattu aikaa työryhmille ja keskustelulle.

Tarkempaa informaatiota nettisivuillamme 15.12.2014.

Lue lisää sieltä ja ilmoittaudu!

www.histseura.fi

22. HISTORIATIETEIDEN MAAILMANKONGRESSI

**Le 22ème International Congrès des Sciences
Historiques**

The 22nd International Congress of Historical Science

Jinan, Kiina 23.-29.08.2015

**Ilmoittaudu viimeistään helmikuussa saadaksesi
Early Bird-hinnan!**

Tarkemmat tiedot kongressin nettisivuilta:

www.ichschina2015.org

Tiina Kinnunen

Kun on tunteet –

1800- ja 1900-lukujen vaihteen naisliike emotionaalisenä yhteisönä

Tämän vuoden alussa olin esitelmöimässä 1800-luvun tutkimuksen verkoston elämäkertakonferenssissa. Käsittelin tekeillä olevaa tutkimustani Ellen Keystä (1849–1926) ja Alexandra Gripenbergistä (1857–1913). Kyse on vertailevasta elämäkerrasta, jonka työnimi on *”Fighting Sisters”*.

Kiinnostukseni elämäkertaan historiallisen esityksen muotona lähtee siitä monien historioitsijoiden nykyään jakamasta ajatuksesta, että yhden ihmisen toiminnan kautta on mahdollista tarkastella laajempia kulttuurisia ja yhteiskunnallisia ilmiöitä ja prosesseja. Esimerkkinä tästä on vaikkapa Irma Sulkusen naiselämätrilogia, jossa Liisa Eerikintyttären, Mandi Granfeltin ja Miina Sillanpään kautta piirretään vakuuttavasti kuva suomalaisen yhteiskunnan modernisaatiokehityksestä.

Tässä Keyn ja Gripenbergin tapauksessa kysymys on siitä, että heidän kauttaan on mahdollista analysoida eurooppalaiseen tai laajemmin länsimaiseen feminismiin sisältyviä näkemuseroja ja tulkintakiistoja. Hahmotan tutkimukseni kuuluvaksi feminismin poliittiseen ja aatehistoriaan. Lyhyesti tiivistettynä asetelma oli seuraavanlainen: Ellen Key edusti vahvasti maternalistista, sukupuolieroa korostavaa feminismiä

yhdistettynä seksuaaliradikaalisiin ajatuksiin. Alexandra Gripenbergkään ei torjunut sukupuolieroa ja ajatusta naisten yhteiskunnallisesta äitiydestä – Keyn tapaan hän oli omaksunut ajatuksen ruotsalaiselta Fredrika Bremeriltä – mutta samaan aikaan hän ajoi liberalistista tasa-arvon ajatusta, mikä näkyi esimerkiksi kielteisenä kantana naisiin kohdistuvaan erityistyösuojeluun. Lisäksi hän torjui päättäväisesti kaikki ajatukset absoluuttisen sukupuolimoraalin väljentämisestä. Erityistyösuojelu ja sukupuolimoraali olivat ne konkreettiset kysymykset, joissa Keyn ja Gripenbergin välillä oli selkeä ja ylittämätön näkemusero. Tutkimukseni työnimi *”Fighting Sisters”* viittaa yhtäältä siihen, että kyse oli kahdesta naisesta, jotka kumpikin toimivat tahoillaan hyvin sitoutuneesti edustamiensa näkemysten puolesta, ja toisaalta siihen, että heidän välilleen kehittyi kiistasuhde.

Esitelmääni seuranneessa käydyssä keskustelussa Heini Hakosalo esitti kysymyksen tunteiden merkityksestä Keyn ja Gripenbergin välisessä suhteessa ja siitä, miten tätä tunneaspektia tutkimuksessani käsittelem. Kirjeenvaihdossa, jota Gripenberg kävi Ruotsin suuntaan, tulee hyvin ilmi hänen tunnepitoinen suhtautumisensa Keyhin. Hän esimerkiksi luonnehti tätä viholliseksi ja niin vaarallisten näkemysten levittäjäksi, että tätä vastaan on taisteltava kaikin keinoin niin Pohjoismaissa kuin laajemminkin kansainvälisesti. Muistan epämukavuuden tunteen, jonka Heini Hakosalon esittämä kysymys minussa herätti. Vapaamuotoisessa keskustelussa esitelmän jälkeen Anna Kuismin nosti niin ikään esiin tunnekysymyksen todetessaan, että Gripenbergin oli selvästi kateellinen – Key näet nautti huomattavaa suosiota eri puolilla Eurooppaa. Esimerkiksi vuonna 1899, kun hän vieraili Helsingissä, Gripenberg kirjoitti Ruotsiin – ilmeisen happamana – kuinka Keyn esitelmätilaisuudet saivat koko Helsingin liikkeelle. Tämä selitys kateudesta on nousut esiin myös myöhemmin, kun kollegani ovat kommentoineet tutkimustani.

Miksi mainitsemani epämukavuuden tunne? Lähinnä siksi, että intressini kirjoittaa elämäkertaa ei ole lähtenyt halusta keskittyä Keyhin ja Gripenbergiin ihmisinä ja selittää heidän persoonallisuuttaan – eikä myöskään

valottaa koko heidän elämänkaartaan – vaan ensisijaisesti keskittyä heihin feministisinä ajattelijoina ja toimijoina ja avata heidän kauttaan feminismin kenttää laajemmin. En ollut ajatellut tunteiden integroimista tähän asetelmaan. Samaan aikaan olin kuitenkin tiedostanut, että erityisesti Gripenbergin kohdalla kyse oli hyvinkin tunnelatautuneesta – ja tutkimuksessa lopun perin vaikeasti ohitettavasta – suhtautumisesta kilpailijaksi koettuun henkilöön ja hänen näkemyksiinsä. En ollut kyennyt ratkaisemaan sitä, kuinka käsittelisin näitä tunteita luopumatta tutkimukseni aatehistoriallisista lähtökohdista.

Kollegoideni kommentit jäivät kuitenkin itämään mieleeni, ja aloin tutustua tunteiden historian tutkimuksen kenttään. Perehtyminen on vielä kesken, ja esitän tässä hyvinkin keskeneräisiä ajatuksia. Mutta ”käännö” on kohdallani tapahtunut, ja tulen tutkimuksessani tarkastelemaan Keyn ja Gripenbergin välistä kiistasuhdetta myös tunteiden näkökulmasta. Käännettä selittää se, että olen ymmärtänyt tunteiden historian avaa uuden innovatiivisen näkökulman aate- ja poliittiseen historiaan.

Huomion kiinnittäminen tunteisiin osana historiallista analyysiä ei ole tietenkään uutta – esimerkiksi yksi annalistien johtohahmoista Lucien Febvre kehotti historioitsijoita kiinnittämään huomiota tunteisiin – mutta 2000-luvulla tunteiden historiasta on muotoutunut aiempaa näkyvämpi teema tai tutkimussuuntaus, mikä näkyy esimerkiksi metodologisen kirjallisuuden ja ylipäätään tieteellisen keskustelun määrän kasvuna. Esimerkiksi tänä vuonna Saksan historioitsijapäivillä tunteet olivat yksi keskeinen teema. Tunteiden historia on niin ikään näkyvästi esillä vuonna 2015 historioitsijoiden maailmankonferenssissa Kiinassa. On jopa puhuttu affektiivisesta/emotionaalisesta käänteestä. Tunteiden historian nousua on selitetty muun muassa kritiikillä tutkimuksessa vallalla ollutta kielellistä, diskursiivista painotusta kohtaan ja halulla uudistaa tutkimusta materiaalisuuden ja ruumiillisuuden historian teemoilla. Tunteiden kauttahan ruumiillisuus nousee oleelliseen osaan ihmistä ja hänen toimintaansa tutkittaessa.

Vuonna 2000 ilmestyneessä artikkelissaan saksalainen historioitsija Ute Frevert, joka tällä hetkellä johtaa Berliinissä Max Planck -insituutin tunteiden historian tutkimuksen

yksikköä, tiivistä tunteiden paikan historian tutkimuksen kohteena ja metodologisena kysymyksenä seuraavasti:

"Dies ist ein Plädoyer für Gefühle – für Gefühle, die Geschichte machen, die eine Geschichte haben und die nicht zuletzt auch die Einstellung und Betrachtungswinkel von Historikern bestimmen, trotz der Aufforderung, ihre Wissenschaft sine ira et studio zu betreiben." (Ute Frever, *Angst vor Gefühlen? Die Geschichtsmächtigkeit von Emotionen im 20. Jahrhundert. Teoksessa Perspektiven der Gesellschaftsgeschichte (2000)*)

Freverin luonnehdinnassa tulee esiin kaksi näkökulmaa, joiden kautta tunteiden historiaa voidaan tarkastella: tunteet ovat osallisina historiallisissa prosesseissa ja tunteilla on historia. Näkökulmat haastavat tulkinnan tunteiden universaalisuudesta, eli siitä että tunteilla on muuttumaton perusydin, vaikka niiden ilmenemismuodot saattavatkin vaihdella. Kulttuurisuus versus universaalisuus on yksi kysymyksistä, joista tutkijat ovat kiivaimmin keskustelleet.

Tunteiden historiasta puhutaan omana tutkimussuuntanaan, mutta tunteiden merkitystä voi tutkia myös ottamalla tunteet näkökulmaksi esimerkiksi poliittisen historian tutkimuksessa. Yhden reitin tunteisiin sosiaalisena ilmiönä löysin nimenomaan tätä kautta; politiikan kulttuurihistorian kentällä tunteet on nostettu esiin esimerkiksi analysoitaessa joukkoliikkeiden dynamiikkaa. Erilaisten joukkoliikkeiden ja aatteellisten suuntausten, kuten vaikkapa nationalismin ja naisliikkeen, synnyssähän on vahvasti mukana tunne-elementti.

Onko tässä loppujen lopuksi kuitenkin mitään uutta, ja onko puhe "käänteestä" lähinnä vain itsetehostusta? Tunteitahan on käsitelty niin suomalaisessa kuin kansainvälisessä historiantutkimuksessa jo varsin pitkään, mistä Suomesta esimerkkinä vaikkapa Jari Ehrnroothin väitöskirja, Turun kulttuurihistorioitsijat ja osa niin kutsuttuun uuteen sotahistoriaan identifioituvista tutkijoista. Mitä tulee psykohistoriaan, niin siihen ainakin osa tunteiden historian tutkijoista ottaa etäisyyttä, koska he pitävät sitä liaksi freudilaiseen perintöön sitoutuneena. "Käänteessä" lienee kysymys siitä, että entistä selvemmin tunnustetaan ja tunnustetaan tunteiden rooli politiikkaa, yhteiskuntaa ja kulttuuria muokkaavana voimana ja ymmärretään tunteiden

historian tärkeys pyrittäessä moniulotteiseen tulkintaan historiallisista ilmiöistä ja prosesseista. Alan Colfino on tiivistänyt tämän kunnianhimoisen pyrkimyksen kokonaisanalyysiin seuraaviksi kysymyksiksi:

"How can historians explore emotions, examining them not only as a result and representation of the society around them, but as a force giving shape to politics, society and culture, to beliefs and values, and to everyday life, institutional settings, and the processes of decision making? How can we link emotions to a broader canvas of memories, identities and beliefs that make up a mental horizon of an age, with all its multiplicity, contingency and contradictions? (Alan Colfino, Forum. History of Emotions. German History Vol. 28. No 1.)

Hyvä esimerkki siitä, kuinka tunteita on käsitelty tutkimuksessa aiemminkin, on itse asiassa oma väitöskirjani. Kun olen nyt alustavasti perehtynyt viime vuosina ilmestyneisiin kirjoituksiin tunteiden historiasta, olen havahtunut näkemään oman tutkimukseni tietyllä tavalla uusin silmin. Toisin ilmaistuna: tunteiden historia tarjoaa uuden tutkimuksellisen kontekstin. Väittelin vuonna 2000 tutkimuksella, joka käsittelee Ellen Keyn vastaanottoa saksalaisessa naisliikkeessä ennen ensimmäistä maailmansotaa. Tarkastelin yhtäältä hänen teostensa vastaanottoa eli sijoitin hänet osaksi feministien käymää intellektuaalista keskustelua "uudesta naisesta" ja sukupuolijärjestelmän uudistamisesta. Toisaalta tarkastelin kirjeenvaihdon pohjalta hänen teostensa ja esitelmiensä herättämiä reaktioita ja hänen ympärilleen rakentuneita ihailijaverkostoja.

Saksalaisissa ja saksalaiseen kulttuuripiiriin kuuluneissa kaupungeissa muodostui naisryhmiä, joihin kuuluneita naisia yhdisti Ellen Keyn ajatuksiin sukupuolten välisistä suhteista ja modernista naiseudesta kohdistunut kiinnostus, mutta myös vahvasti tunteenomainen kiintymys Keytä kohtaan, mistä todistavat Keyn vastaanottamat, paikoin hyvin tunnekylläisellä kielellä kirjoitetut kirjeet. Kirjoittajia yhdisti halu tavata Key, ja jos tämä toteutui, henkilökohtainen kohtaaminen saattoi herättää suoranaisten tunnekuohun.

"Sagen Sie, wie ist es sonderbar Jemand so zu lieben, den man einmal sah; denn es ist nicht nur das geistige Band, welches mich an Sie fesselt – mein Herz sehnt sich nach dem Ihren in zärtlichster Hingabe. Und ich bin doch kein Backfisch mehr – So müssen Sie denn in diesem Moment ganz still halten und sich von mir viel, vielmals küssen lassen." (Franziska Mann Ellen Keylle 22.1.1903.)

Käytin väitöskirjassani luonnehdintaa ihailijaverkosto ilmiöstä ja yhteisöstä, jota nyt voisin alkaa analysoida tunneyhteisönä. Idean tähän sain Barbara Rosenweinin lanseeraamasta käsitteestä *"emotional community"*. Rosenweinin mukaan tunneyhteisöt ovat samoja kuin sosiaaliset yhteisöt (esimerkiksi perheet, naapurustot, ammattikunnat, luostarit ja parlamentit), mutta tutkija suuntaa katseensa niissä ilmeneviin *"tunnesyhteisöihin"*, kuten esimerkiksi siihen, millaista tunteiden ilmaisua odotetaan, edistetään, siedetään tai torjutaan.

Päädyn väitöskirjassani korostamaan Ellen Keyhin kohdistetuja tunteita ihailuna pohdittuani ensin varsin pitkään, olisiko kyse naisten välisistä rakkaussuhteista. Tutkimuskenttä, johon omaa työtäni 1990-luvun jälkipuoliskolla kontekstoin, oli nimenomaan naisten välisiä tunnesiteitä käsitellyt historiankirjoitus. Käytin Keyhin kohdistetuista tunteista ilmaisuja ihaileva rakkaus ja rakastava ihailu. Kyse ei ollut mistään yksittäistapauksesta, vaan tulkintani mukaan laajemmasta ilmiöstä. Aikakauden kirjallisuudesta käy ilmi, että naisliikkeissä syntyi kulttuuri, jossa etsittiin ja löydettiin esikuvia ja johtohahmoja. Heihin kohdistettiin kiitollisuutta ja ihailua, joka, kuten Keyn tapaus osoittaa, saattoi olla vahvasti tunnelatautunutta.

Modernisaation myötä myllerrykseen joutunut sukupuoli-järjestys avasi naisille uusia mahdollisuuksia mutta synnytti samalla epävarmuutta – innostus ja epävarmuus, jopa pelko uuden tuntemattoman edessä, kietoutuivat toisiinsa. Esikuviksi korotetuilla oli tärkeä rooli uuden naisidentiteetin hahmottamisessa; aikakauden kielellä ilmaistuna he viitoittivat tietä tulevaan. Kiitollisuus ja ihailu tulevat ilmi esimerkiksi juhlaKirjoituksissa, toki äärimmäiseksi viritettynä tekstityypin ominaislaadun takia: esimerkiksi Helene Langea, yhtä merkittävintä naisliikkeen vaikuttajaa keisarillisessa

ja Weimarin ajan Saksassa, luonnehdittiin "väsymättömäksi neuvonantajaksi, yksiselitteiseksi omaksitunnoksi, eläväksi esikuvaksi".

"Draussen war es so stürmisch und kalt wie in unsern Herzen, da traten Sie in den Saal und wärmer und wärmer wurde es in uns, als wir Ihre liebe Stimme hörten. Immer leuchtender wurden die Farben und immer stürmischer schlugen Ihnen unsre Herzen entgegen, so leicht und hell wurde es, als wir Ihnen dann folgten in Ihr Paradies, in Ihr Paradies von Liebe, Güte und Milde." (Margareta Schurgast Ellen Keylle 22.2.1905)

Tämä esimerkki antaa viitteen karismaattisesta persoonallisuudesta. Hyödynsin tutkimuksessani Max Weberin karismatulkintaa, jonka mukaan kukaan ei ole sinänsä karismaattinen vaan karisma syntyy erityisesti kriisi- ja murrosvaiheissa ihmisten odotuksista ja tunteesta, että joku henkilö pystyy niihin vastaamaan. Lähinnä naispuolisille ihailijoilleen Key oli tällainen hahmo, jonka äidilliseen kykyyn ohjata ja auttaa uskottiin, kun kipuiltiin uuden identiteetin rakentamisen keskellä.

Barbara Rosenweinin määritelmään emotionaalisista yhteisöistä sisältyy ajatus niiden roolista tunneilmajusten kontrolloijina. 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun naisliikkeiden poliittisten päämäärien kannalta vahva tunteenomaisuus oli ongelmallista – vaikka se toisaalta vahvisti yhteisöllistä identiteettiä – koska tunteenomaisuus ruokki perinteistä käsitystä naisista tunteellisina ja siten rationaalisten miesten vastakohtana. Naisliike ei tässä vaiheessa voinut keskittyä maskuliinisuuden purkamiseen vaan ensisijaista oli vakuuttaa päätöstentekijät naisten kyvystä toimia rationaalisesti kodissa ja yhteiskunnassa ja saada heidät näin myötämielisiksi naisten oikeuksien laajentamiselle. Tämän vuoksi ainakaan saksalainen naisliike ei kovinkaan paljon käsitellyt ihailun teemaa julkisesti, lähinnä juhlakirjoja ja muistelmia lukuun ottamatta. Mielenkiintoinen yksityiskohta on, että yksi saksalaisen naisliikkeen radikaalin siiven johtohahmoista Minna Cauer harmitteli naisten tunteenomaista käytöstä kirjeessään Ellen Keylle. Naisilta puuttui Cauerin mukaan rohkeus ja päättäväisyys toimia aatteellisten päämäärien saavuttamiseksi (*"sich für Ideen einzusetzen"*); sen sijaan he antautuivat tunteiden valtaan (*"berauscht und enthusiastisch"*).

Ellen Keyllä oli naisista koostuva ihailijajoukko myös Suomessa, mutta en ole toistaiseksi löytänyt todisteita siitä, että ihailu olisi ilmaistu yhtä tunnekylläisellä kielellä kuin Saksassa. Keyn ja Gripenbergin välinen kiistasuhde ja nimenomaan se, miten Gripenberg tätä kiistasuhdetta kirjeenvaihdossaan käsitteli, paljastaa ihailulle ja kiintymykselle vastakkaisen tunnerekisterin. Gripenbergin Keyhin kohdistamat kielteiset tunteet esiintyvät säännöllisesti hänen kirjeenvaihdossaan ruotsalaisten luotettujensa kanssa. Tunteet ilmaistaan avoimesti, tai ne on luettavissa rivien välistä. Julkisuudessa Gripenberg käsitteli Keytä viileän torjuvasti. En ole vielä löytänyt osuvaa kokoavaa ilmaisua niille tunteille, joita on löydettävissä Gripenbergin kirjeistä ruotsalaisille luotetuilleen. Niissä sekoittuvat ainakin kateus, johon esitykseni alussa viittasin, paikoitellen ivallisuus ja sarkasmi – Gripenberg oli taitava kynänkäyttävä – sekä kiukku ja suuttumus.

Oman tutkimukseni näkökulmasta ei ole oleellista pohtia kateutta Gripenbergin luonteenpiirteinä vaan kateutta politiikan, tässä tapauksessa feminismin, käyttövoimana. Gripenbergin näkökulmasta Keyn tulkinta naiskysymyksestä johti taantumukseen, ja tämän vuoksi hän teki kaikkensa estääkseen Keyn ajatusten leviämisen. Erityisen tärkeää oli "suojella" nuorisoa ja vähemmän tiedostavaa naisjoukkoa, koska nämä ryhmät olivat Gripenbergin sääty-yhteiskuntaan palautuvan hierarkkisen ajattelun mukaan vähäisemmän arvostelukykyisiä vuoksi suurimmassa vaarassa ajautua Keyn viljelemien "harhaoppien" uhreiksi. Tässä tilanteessa Keyn suosio ja häneen kohdistettu ihailu epäilemättä synnyttivät Gripenbergissä tunteen, joka voidaan ehkä nimetä kateudeksi. Gripenberg kirjoitti itsekkin ihailun tärkeydestä: "*det är så härligt att kunna se upp till någon*", hän uskoutui ruotsalaiselle toimittajalle ja naisasia-aktiiville Maria Cederskiöldille ihailemansa historioitsijan ja niin ikään naisasia-aktivistin Ellen Friesin kuoltua. On näin ollen ymmärrettävää, että hän saattoi seurata Keyhin eli kilpailijaan kohdistunutta ihailua kateudella.

Oman tutkimukseni kannalta Christina Florinin teos *Kvinnor får röst. Kön, känsloroch politisk kultur i kvinnornas rösträttsrörelse* (2006) on osoittautunut hyvin hyödylliseksi. Teos on ryhmäbiografinen analyysi ruotsalaisen äänioikeusliikkeen poliittisesta kulttuurista, ja osana tätä kulttuuria Florin

tarkastelee liikkeen "poliittista tunne-elämää", kuten hän yhden tutkimusteemoistaan määrittelee. Hän viittaa amerikkalaiseen sosiologiin Randall Collinsiin, joka on korostanut tunteiden merkitystä joukkoliikkeiden dynamiikassa: ryhmän jäsenet saavat toisistaan emotionaalista energiaa ("*emotional energi*"), joka rakentuu luottamuksen, innostuksen, voiman ja toimintatahdon tunteista. Mutta tunnetaloudessa on mukana myös negatiivisiksi määrittyviä tunteita kuten suuttumus (*ilska*). Suuttumus voi olla mobilisoitumisen käyttövoima innostaessaan ihmisiä taisteluun epäkohtia vastaan, mutta se voi liittyä myös turhautumiseen, jos ryhmän – Barbara Rosenweinia mukailleen emotionaalisen yhteisön – jäsenet eivät toimi toivotulla, yhteisiä tavoitteita kunnioittavalla tavalla. Tämä jälkimmäinen tulkinta sopii erittäin hyvin Gripenbergin ja Keyn väliseen suhteeseen. Key irtaantui ruotsalaisen ja suomalaisen porvarillisen naisliikkeen valtavirrasta 1890-luvun myötä, ja tämä välirikko synnytti valtavirrassa paitsi pettymyksen ja surun, myös suuttumuksen tunteita. Hänet miellettiin petturiksi. Voi ajatella, että osin tämän suuttumuksen voimalla Gripenberg jaksoi taistella Keyn ajatuksia vastaan niin Suomessa, Ruotsissa kuin laajemmalla kansainvälisen naisliikkeen näyttämöllä, jossa hän aktiivisesti toimi.

Ellen Keyn ja Alexandra Gripenbergin välistä kiistasuhdetta tunteiden historian näkökulmasta analysoitaessa voi olla varma yhdestä seikasta: Gripenbergin ilmaisemat vahvat tunteet kertovat siitä, että ne ammensivat vahvasta poliittisesta ja ideologisesta sitoutumisesta naiskysymykseen. Tässä yhteydessä olen tarkastellut Gripenbergin suhdetta Keyhin, mutta on syytä todeta, että kiistasuhde oli molemmin puoleinen, joskaan Keyn kirjeenvaihdossa ei ole havaittavissa yhtä vahvaa tunnelatausta.

Teoksessaan *Barnets århundrade* (1900), josta muodostui kansainvälinen bestseller, Ellen Key nimeltä mainiten nostaa esiin Alexandra Gripenbergin esimerkkinä erityistyösuojelun vastustamisesta. Tätä vastustusta hän piti osoituksena siitä, kuinka osa feministeistä toimi lasten ja naisten hyvinvoinnin ja siten koko ihmiskunnan edistymisen näkökulmasta haitallisesti.

Esitelmäni on pyrkinyt osoittamaan, että tunteiden historian tarkastelu avaa uusia innostavia ja innovatiivisia näkökulmia

esimerkiksi naisliikkeiden dynamiikkaan ja sen piirissä toimineiden aktivistien toimintaan. Ute Frevert on todennut, että historiantutkimus, joka ei huomioi tunteita, on huonoa historiaa. Itse olen taipuvainen ajattelemaan samaan tapaan.

Kirjallisuutta:

Wie schreibt man die Geschichte der Gefühle? Werkstattgeschichte Heft 54 (2010)

Tiina Kinnunen, „Eine der Unseren“ und „Königin im neuen Reiche der Frau“ Die Rezeption Ellen Keys in der Frauenbewegung des deutschen Kaiserreichs (2000)

Tiina Kinnunen, "Taistelevat sisaret" . Kaksoiselämäkerta Ellen Keystä ja Alexandra Gripenbergistä eurooppalaisina feministeinä. Teoksessa *Historiallinen elämä*. Toim. Heini Hakosalo et al. (SKS, tulossa)

Jan Plamper, *Geschichte und Gefühl. Grundlagen der Emotionsgeschichte* (Siedler 2012)

Tervetuloa Tieteen päiville!

Tieteen päivät järjestetään 7.–11.1.2015 Helsingin yliopiston päärakennuksessa. Oheistapahtumia on lisäksi Kampissa, Porthaniassa sekä ympäri Kruununhakaa. Tieteen päivät on Suomen laajin suurelle yleisölle suunnattu, kaikki tieteenalat kattava tiedetapahtuma, jossa eri alojen tutkijat kertovat tieteestä ja tutkimuksesta sekä tieteen mahdollisuuksista. Tapahtumaan on vapaa pääsy!

Tieteen päivillä on luentoja, keskusteluja, väittelyitä, erikoisseminaareja, näyttelyitä, uutuuskirjoja ja planetaarioesityksiä. Ohjelman runkona toimii vuoden teeman, "**Sattuman**", ympärille rakentuvat luennot, joissa valittua teemaa lähestytään eri tieteenalojen näkökulmista. Tiede mielletään usein rationaaliseksi ja laskelmoivaksi toiminnaksi. Teema tuo kuitenkin esiin inhimillisen elämän ennakoimattomuuden.

Oheisohjelma levittää tiedettä ympäri kaupunkia. Koneen säätöön rahoittama "Tiesitkö tämän? Tiedettä Kampissa" järjestetään toista kertaa Kampin kauppakeskuksessa. Kampin keskusympyrässä kuullaan kahden päivän ajan (7.–8.1) tutkijoiden puheenvuoroja arkisista esineistä tieteen näkökulmasta. Lisäksi lavalla nähdään Pop-up Heurekan show ja kauppakeskuksessa kiertelevät mystiset tohtorit. Tapahtuman aikana kävijöillä on ilmainen sisäänpääsy Luonnontieteelliseen museoon sekä Amos Andersonin taidemuseoon.

Tieteiden yönä (8.1) tiedeluennot jatkuvat Kruununhaassa puolille öin. Tiedekirjoja pääsee ostamaan ja näyttelyitä katsomaan tavallista myöhempään. Ohjelmassa on myös musiikkia ja tietovisoja. Tieteiden yön tapahtumia järjestävät mm. **Tieteiden talo**, Tiedekulma, Svenska Litteratursällskapet ja Kansallisarkisto.

Perjantaina (9.1) on Nuorten päivä, jolloin Porthaniassa on työpajoja, tiedeluentoja sekä Heurekan tiedetemppeja. Nuorten päivä on suunnattu erityisesti yläaste- ja lukioluokille.

Lisätietoja ennakoilmoittautumisesta on Heurekan nettisivuilla <http://www.heureka.fi/fi/tieteen-paivat-912015>.

Tieteen päivien järjestäjiä ovat Tieteellisten seurain valtuuskunta, Suomen Tiedeseura, Suomalainen Tiedeakatemia, Teknillisten Tieteiden Akatemia, Svenska Tekniska Vetenskapsakademierna i Finland ja Suomen Kulttuurirahasto. www.tieteenpaivat.fi

Toiminnanjohtajan tervehdys

Hyvät seuran jäsenet,

Syksy on jo tullut ja mennyt kekrin mukana, talvi on saapunut. Auringon valo on harvinaista herkkua, josta kynttilät lämmöllään muistuttavat ja antavat hämärän hiipiä nurkkiin. Pöly saa laskeutua rauhassa ja haaveen kohteena on käpertyä nojatuoliin tai sängylle kiinnostavan kirjan pariin. Vielä eivät kirkkaat hanget kutsu hiihtämään eikä kylmä sää sinänsä ole suuri houkutin. On mitä ihanin sisäilyn vuodenaika.

Syksyn aikana on jo ehtinyt tapahtua paljon. Pohjoismaiset historioitsija päivät "*Övergångar – gränser och möten i nordiska rum*" - . "*Crossovers – Borders and Encounters in the Nordic Space*" pidettiin onnistuneesti Itä-Suomen yliopiston Joensuun kampuksella. Historian ja maantieteiden laitos oli hienosti järjestänyt tapahtuman, mistä on annettava lämpimät ja kunnioittavat kiitokset kaikille, jotka osallistuivat järjestelyihin. Konferenssin kolme kirjaa olivat hyvin toteutettuja ja toimitettuja, siitä kiitokset konferenssis sihteeri Jouko Nurmiäiselle. Kirjoja on vielä muutama jäljellä, niitä siis voi ostaa (à 15,-), lisätietoja Riikka.Myllys@uef.fi .

Ritarihuoneella järjestetty Valtiomies Armfelt ja Suomi seminaari herätti laajaa kiinnostusta, hyvät alustukset palauttivat mieleen Gustaf Mauritzin arvon ja toi uutta tietoakin. Armfelt osoittautui aikansa kosmopoliitiksi ja isänmaalliseksi toimijaksi, joka edisti Suomen alueellista kehitystä kannustamalla Aleksanteri I: stä liittämään nk. vanhan Suomen alueen takaisin Suomeen ja muutoinkin toimi suuriruhtinaamme uskottuna ja Suomen autonomisen aseman puolustajana. Ilman tätä vanhan Suomen alueen palautustahan olisivat jääneet Turun rauhan rajat voimaan, eli Suomen ja Venäjän / Neuvostoliitonkin välinen raja olisi kulkenut Kymijokea pitkin ja Saimaa olisi ollut rajajärvi. Aika kylmävä ajatus!

G.M. Armfelt sai 1814 valtiolliset hautajaiset ja poikkeuksellisesti hautajaisriitit kahdesti: Pietarissa ja Turussa, ennen kuin hänet haudattiin Halikkoon. Niin, ja hän taitaa olla ainoita maailmankirjallisuudessa mainittuja suomalaisia, kun hänen nimensä mainitaan Tolstoin *Sodassa ja rauhassa*.

Professori Päivi Setälän muistoseminaarissa valotettiin hänen toimintaansa monelta eri suunnalta. Päivi Setälä oli aktiivinen tiedepoliittinen toimija ja monille hyvin kannustava opettaja – myös minulle itselleni. Setälän ansioita on naishistorian ja sukupuolentutkimuksen aseman vakiinnuttaminen ja Kristiina-instituutin saaminen Helsingin yliopistoon sekä uuden liputuspäivän saaminen Minna Canthin kunniaksi. Lisäksi hänellä oli aivan keskeinen rooli Kansallisbiografian synnyssä ja sille rahoituksen hankkimisessa, Setälä oli erittäin aikaansaava SHS:n esimiehenä. Ja Setälän tiilileimoja ja naisten taloudellista panosta Rooman valtakunnassa tarkasteleva väitöskirja *Private domini in Roman brick stamps of the Empire* on edelleen alan tärkeitä perustutkimuksia, lisäksi hänen tietokirjansa, mm. antiikin ja renessanssin naisista, ovat innoittaneet monia. Muistoseminaari oli lämminhenkinen ja positiivista palautetta sai puheiden lisäksi myös taustalla pyörinyt kuvakooste, jossa oli myös Päivin sanontoja, sekä Päivi Setälän entisen oppilaan, teatteri- ja elokuvaohjaaja Ilari Nummen esitys Päivin kohtaamisesta unessa. Näytelmä kruunasi tilaisuuden herkistämällä meidät .

SHS:n vuosijuhlissa professori Tiina Kinnunen pohti tunteiden historiaa ja miten se on vaikuttanut hänen omiin tutkimuksiinsa. Hänen mielenkiintoinen esitelmänsä on painettuna jäsenlehdessämme. Tunteiden historia on esillä myös Jinanin maailman kongressissa elokuussa 2015.

Vuosikokouksessa valittiin seuran hallitukseen uusi jäsen, joka on ilo toivottaa tervetulleeksi toimintaan: dos. Maarit Leskelä-Kärki. Samalla jäi hallituksen pitkäaikainen jäsen ja entinen puheenjohtaja prof. Markku Peltonen pois. Lämmin kiitos Markulle hyvästä yhteistyöstä!

SHS:n historiahankkeen tutkijat ovat alkaneet haastatella seurassa toimineita tutkijoita. Näin saadaan tallennettua arkistoon haastattelumateriaalia, josta on varmasti hyötyä sekä tässä että myöhemminkin tehtävissä tutkimuksissa.

Voisi varmaan sanoa, että Historiska Föreningen, joka juuri täytti 100 vuotta, on ikään kuin pian 140 vuotta täyttävälle SHS:lle pikkusisko, kun oma ruotsinkielinen seura koettiin tärkeäksi perustaa kielitaistelujen aikana. SHS on periaatteessa kaksikielinen ja varhaisessa vaiheessa paljon tehtiin myös ruotsiksi. Mutta Suomen historian tutkiminen ja suomenkielen kehittäminen olivat tärkeitä asioita, jotka muodostuivat eräänlaiseksi kansalliseksi missioksi ja seurassa toimi aktiivisia fennomaaneja vuosisadan vaihteessa.

Syyskuinen Armfelt-seminaari järjestettiin yhteistyössä Historiska Föreningenin sekä Rothkirchien sukuseuran kanssa ja kaksikielinen seminaari sujui hyvin. Toivottavasti tulevaisuudessa on muitakin sopivia yhteistyökohteita. Kuten Föreningenin 100-vuotisjuhlissa PhD Jason Lavery totesi, tutkimuksessa teorit, metodit ja lähteet ovat keskeisiä, ei tutkijan äidinkieli. Menneisyys on aina tuntematon maailma, jota pitää tutkia kuin vierasta kulttuuria eikä viedä sinne omia anakronismeja näennäisen tuttuuden houkuttelemana.

Mielenkiintoisia yhteistyöprojekteina tehtäviä tilaisuuksia on myös tulossa. Huhtikuun 16. päivä on Tieteiden talossa Helsingissä *Aatteet ja ideologiat kasvatuksen kentillä* seminaari, jota SHS on yhdessä Oppihistoriallisen seuran ja Kasvatuksen ja koulutuksen historian seuran kanssa järjestämässä. Merkatkaapa kalenteriinne ja seuratkaa nettisivujamme, jotta ilmoittautuisitte ajoissa tähän tapahtumaan ja näkisitte ohjelman (tulee nettiin 15.12.2014 mennessä).

Seuran toimintasuunnitelmasta näette pääpiirteet 2015 toiminnasta. Suurin tapahtuma on Historiantutkimuksen Päivät lokakuussa Joensuussa. *Call for Papers* on parhaillaan käynnissä tähän tärkeimpään kansalliseen historia-alan

katselmukseen! Huomatkaa, että osallistumismaksu on ajoissa ilmoittautuneille pienempi.

Toimistossa siirryn uuteen nettipohjaiseen jäsenrekisteriin. Kuluva vuosi on ollut kummallista tappelua vanhan rakkaan rekisterin kanssa, joka romahti ja jämähti vähäväliä. Ohjelmistoillakin on siis oma elinkaarensa. Uusi jäsenrekisteri viimeinkin mahdollistaa sähköpostitse tapahtuvan tiedottamisen sekä myös jäsenmaksulappujen lähettämisen. Paperipostiakin toki edelleen lähetän, mutta nyt voi saada jäsenpostin myös tai pelkästään sähköisesti.

Opiskelen siis uuden järjestelmän käyttöä ja tarkistan, että tiedot vanhasta rekisteristä ovat sinne viety oikein. Tähän käytön harjoitteluun mennee muutama viikko. Tavoitteeni on laittaa joulutervehdys sähköisesti, eli jos ette sellaista saa, niin minulla ei ole sähköpostiosoitettanne tai osoite on vanha. Pyydänkin, että ilmoittaisitte osoitteenne minulle toimistoon, jos ette saa täältä uuteen vuoteen mennessä mitään viestiä!

Edeltäjäni, legendaarinen **Rauno Endén**, joka siirtyi SHS:sta kustannustoiminnan mukana Suomalaisen Kirjallisuuden Seuraan kustannuspäälliköksi, vietti eilen SKS:ssa eläköitymisjuhlaansa. Haluan tähän lainata Raunon eilisestä puheesta: *"Jokainen hyvä kirja avaa uuden maailman lukijalleen ja lisää hänen ymmärrystään maailmasta, ihmisistä, elämästä ja historiasta."*

Seuraava SHS:n järjestämä tilaisuus on ma 1.12.2014, sen teemana on Reformaatiosta arkipyhiin. Aihe on jälleen ajankohtainen, tervetuloa kuuntelemaan taustoja ja keskustelemaan!

Mukavaa talvea ja antoisia lukuhetkiä,

Julia Burman
toiminnanjohtaja
shs@histseura.fi

Sisällysluettelo

Kari Teräs, Olemmeko valmiita?	3
Historiantutkimuksen päivät 2015	5
SHS toimintasuunnitelma 2015	6
Anssi Halmesvirta,	
Iso-Britannia ensimmäisen maailmansodan jälkeen	7
Reformaatiosta arkipyhiin -	11
Aatteet ja ideologiat kasvatuksen ja koulutuksen kentillä	12
22. Historiatieteen maailmakongressi 2015 Jinanissa	12
Tiina Kinnunen,	
Kun on tunteet – 1800- ja 1900-lukujen vaihteen naisliike emotionaalisenä yhteisönä	13
Tervetuloa Tieteen päiville!	23
Toiminnanjohtajan tervehdys	24

SHS on siirtymässä enenevästi **sähköpostitiedotukseen**.
Ilmoitathan toimistoon sähköpostiosoitteesi!

www.histseura.fi

shs@histseura.fi

ISSN-L 0359-2170

ISSN 0359-2170